

Való tény, hogy ez a termékeny bírálat földtani vonalon még nem épült ki eléggé.

Bogányik fejtegetéseivel, földtani vonatkozásban, minden tekintetben egyetértünk. Kár, hogy ezen a vonalon nem ismeri, vagy legalább is nem foglalkozik Kober legújabb, figyelemreméltó elgondolásával (Tektonische Geologie, 1942; Vom Bau der Erde zum Bau der Atome, 1949). Kober az atombomlást a földfejlődés legnagyobb erőmegnyilvánulását jelző kéregszerkezeti változásokkal, hegységképződéssel (tektonizmus) hozza kapcsolatba. A Föld összetételében résztvevő elemek között a földkéreg és a Föld belsejének anyagát tevő elemeket különbözőnek veszi, főként atombomlás tekintetében. Az elemek csak a nekik megfelelő fizikai körülmények között (hő és nyomás) állandók: a földkéregbeliek a földkéregben belül, a Föld belső övéiben keletkezett elemek pedig csak a belső övben. A Föld belső anyagának állandó változása, anyagkicserélődés, áramló-örvénylő anyagmozgás során a belső öv elemei magasabb földkéregbeli övbe jutnak, ahol a megváltozott fizikai körülményekhez alkalmazkodnak, eredeti állandóságukat elveszítik, labilissá válnak, atombomlással szétesnek. Kober alapvető elgondolása szerint az új környezetbe jutott elemek atombomlása állandó és azonos fizikai viszonyok között mindig azonos módon történik. Másik hibája, hogy a rádióaktivitás hőtermelését figyelmen kívül hagyva változatlanul a Naphól keletkezett Föld fokozatos lehűléséből következő zsugorodási elmélet alapján áll. Az atombomlás fölszaporodó energiájával kapcsolatba hozott hegységképződési szakaszok különböző időtartama, az atombomlás változatlan kimenetele esetén, különböző energiamennyiség fölszaporodását jelentené. Ez a hegységképződés méreteivel nem egyeztethető. Viszont a kéregmozgásokat létrehozó azonos energiamennyiség feltételezésével a földhalmozódás különböző időtartama az atombomlás kimenetelének változó jellege mellett bizonyít.

Vadász Elemér

A földtani rejtnyelv művelőinek figyelmébe

Szóban és írásban sokszor föl hívtuk a figyelmet arra, hogy idősebb és fiatalabb geológusaink egyaránt érthetetlen módon írnak és görcsösen ragaszkodnak fölösleges idegen „szakkifejezések” tömeges használatához. Ez ma kozmopolitizmusnak számít, mert a letűnt rendszer szemléletében gyökerezik, amit a nyugati imperialista államok nemzetköziség jelszava alatt a kisebb nemzetekre reakényszerítettek, hogy maguk számára könnyebben érthetővé tegyék az előttiük ismeretlen nyelveken megírt szakkikkeket. Ez a meggondolás nélküli kifejezésmód annyira elharapódzott, hogy a szélesebb néprétegeknek szánt ismeretterjesztő írásokban, népszerűsítő cikkeken is állandósult, érthetetlen rejtnyelvvé fajult. Nem véletlen tehát, hanem nyilvánvalóan lézagpótló volt, hogy Shand 1933-ban Londonban „Earth-Lore” (Földismeret) címen megjelent könyve „Geology without jargon” (Földtan rejtnyelv nélkül) alcímet kapott.

Az Economic Geology amerikai földtani szakfolyóirat f. évi 2. számában „How to write” címen erre vonatkozó érdekes cikk jelent meg, amiben Vanserg N. (Cambridge), humorizáló módon, az irodalomból vett idézetekkel kigúnyolja az angol geológusok ilyen írásmódját. Tréfásan hiányolja, hogy a geológus szakmában még nem alakult ki kellőképpen az a szakmai nyelv, amit az orvosok és jogászok mint „egészséges védekező sztratégiát” már régen használnak. Így fennáll az a veszély, hogy geológusaink esetleg érthető stílusát más szakmabeliek, sőt laikusok is megérthetik s akkor mi lesz „tudományos” hírnevünkkel?! Ezt a súlyos veszélyt egyes kartársaink már felismerték és megfelelő érthetetlen szak-

kifejezések kialakítására törekednek. Ezen a téren mineralógusok, petrografusok és geomorfológusok vezetnek. Nem maradnak le sztratifráfusaink sem. Egyik dolgozat leírja, hogyan lehet megkülönböztetni, azaz „differenciálni“ orthogeoszinklinálist, eugeoszinklinálist, exogeoszinklinálist, autogeoszinklinálist, zeugogeoszinklinálist, epieugeoszinklinálist, taphogeoszinklinálist, paraliageoszinklinálist és miogeoszinklinálist. Ezzel bámulatot érnek el azoknál az olvasóknál, akik ezeket a szavakat még kiejteni sem tudják. Néhány ötlet segítségével bármelyik kartársunk kialakítja azt a stílust, amivel gondolatait sikeresen elpalástolhatja. Ezt a fejlődőképes nyelvet „földtani rejtnyelv”-nek nevezhetnénk, mert kevésbé emlékeztet anyanyelvünkre, főként csak a kötőszavak használatával. Főismertetője az, hogy a germán befolyás maradéktalanul érvényesül benne. „A legbiztosabb módszer a tökéletes stílus elérésére, ha dolgozatainkat először németül írjuk meg és azután szó szerint lefordítjuk.” A földtani rejtnyelv óriási előnye, hogy az olvasót összezavarja és megerőltető szellemi munkára kényszeríti, mert a szöveg megértése és sikeres értelmezése szellemi csatanyerést jelent. A földtani rejtnyelv alkalmazója gondoskodik megfelelő csapdákról, buktatókról és akadályokról is. Ilyen a zárójelek alkalmazása, ami a mondat folyamatosságát sikeresen akadályozza, dadogóvá teszi. A pleonazmusok alkalmazása üdítően hat az olvasóra. A tagadás tagadása szintén élénkítően hat és bonyolult matematikai feladat benyomását keltheti.

A cikk felsorolja a földtani rejtnyelv ideiglenes nyelvtani szabályait, amíg filológusaink kellően nem dolgozzák ki azokat. „Soha ne ismételd ugyanazt a szót kétszer egy oldalon. Helyette »az utóbbi« szót alkalmazzuk. Ez a módszer különösen akkor hatásos, ha »az utóbbi« legalább három különböző kifejezésre vonatkozik.” „Soha ne használj rövid szót, ahol hosszú szó is alkalmazható.”

Végül három alapvető tanácsot ad a földtani rejtnyelv következetes íróinak: „1. Ne törődjél az olvasóval. 2. Légy bőbeszédű, homályos és nagyképű. 3. Sohase nézd át a kéziratot, mielőtt nyomdába adod.“!

„Jószerecsét“ a földtani rejtnyelv hazai állhatatos művelőinek, geológusaink túlnyomó többségének.

Vadász Elemér